

Dr. Magyar Pál emlékezete

Bensőséges hangulatú megemlékezés színhelye volt 1975. október 27-én az Erdészeti Tudományos Intézet püspökladányi kísérleti állomása: ekkor került sor az 1969-ben elhunyt DR. MAGYAR PÁL szobrának felavatására. Az avató ünnepségen szépszámú község, mintegy hatvanan, tisztelők, néhányan még az egykori munkatársak közül, tanítványok, a legközelebbi családtagok, valamint a helyi párt- és közigazgatási szervek vezetői áldoztak a magyarországi szikes fásítási és ökológiai kutatás nagy alakja emlékének. Az állomásigazgató megnyitó szavait követően DR. KERESZTESI BÉLA akadémikus, az ERTI igazgatója, maga is egykori tanítvány, mondott ünnepi beszédet:

„Gyorsan zajló életünkben olykor évtizedek múlása is rövidnek tűnhet. DR. MAGYAR PÁL professzor előadásait többünkkel együtt többmint három évtizede hallgattam a soproni egyetemen, mégis úgy tűnik, nem is olyan régen volt. Okozhatja ezt az is, hogy MAGYAR PÁL professzor olyan érdekesen, lenyűgözően, világosan adott elő, hogy tanítása mindmáig elevenen megmaradt emlékezetemben.

Ma itt szobrának avatására gyűltünk egybe. Mostanság elég sok szobrot állítanak, olykor nem is várva ki a bizonyító idő múlását. MAGYAR PÁL életművét azonban sok tízezer hektár sziki és homoki erdő igazolja, mely az Alföld rónaságain utazva mindenütt gyönyörködteti a szemünket, védi a mezőgazdasági kultúrákat, kellemessé teszi az ember számára a természeti környezetet. MAGYAR PÁL szobra méltó helyre került itt, KAÁN KÁROLY, a legnagyobb erdész szobra mellé, mindkettőn kezdeményezték, megálmodták, jól szolgálták az alföld-fásítás ügyét.

Amikor mint erdőmérnökhallgató megismertem MAGYAR PÁL-t, egyetemünk fénykorát élte. Európai hírű professorok tanítottak bennünket, akik az erdészeti tudománynak és a gyakorlati erdőgazdálkodás irányításának egyaránt vezető egyéniségei voltak. De emberek is voltak a szó igazi, nemes értelmében, akik ma is példaképként állnak előttünk, mindnyájunk előtt, akik náluk tanultunk. MAGYAR PÁL ezek között a tudós professorok között is már akkor felkeltette figyelmünket. Előadásai a magyar erdészet akkori legnagyobb vállalkozásának, az alföldfásításnak mindennapi teendőit tárgyalták, de ugyanakkor messze előre is mutattak. Ha lehet valamit felróni az akkori egyetemnek, az minden bizonnyal az, hogy az alföldfásítást csak rendkívüli tárgyként oktathatta. Abban az időben ennek a legfőbb tárgynak kellett volna lennie. Annak kellett volna lennie a körülményeknél, de sajátos eredetiségénél fogva is. Ezt a tantárgyat, helyesebben mondvá tudományát MAGYAR PÁL a hazai szikből, homokból növesztette ki előre mutatón lerakva az alapjait mindannak,

ami ma erdészeti termőhelykutatássá, termőhelyfeltárássá terebélyesedett ki, s ami ma az erdőgazdálkodás, a fatermesztés legfontosabb alapja.

Az élet a mi gyorsan változó korunkban, a politikai és műszaki-tudományos forradalmak korában, az egyén, de különösen a vezetőember számára sok mindent tartogat: elismerést, mellőzést, örömet, szomorúságot, nyugalmat, hajszoltságot. Része volt mindezekben MAGYAR PÁL-nak is. A kegyetlen halál azonban, amely elragadta tőlünk, lezárta és megmerevítette életfutása vonalát, s ahogy most ezt így magunk előtt látjuk, egy eredményekben gazdag, gyorsan felfelé ívelő életutat szemlélhetünk.

MAGYAR PÁL-nak módja volt munkásságának eredményeit egy kapitális műben, az 'Alföldfásítás' című könyvben összefoglalni, amely felszabadulás utáni erdészeti könyvkiadásunknak egyik legátfogóbb, legkiemelkedőbb alkotása. Dokumentálja ez a könyv több évtizedes kutatómunkájának eredményeit, s maradandó emléket állít a hazai erdészeti kutatás hősi korszakának.

Megérhette MAGYAR PÁL azt is, hogy a tudományág, amelynek ökológiai alapjait úgyszólván egyedül rakta le, tudományos iskolává terebélyesedett, s ma Európában az Erdészeti Tudományos Intézetnek van talán legerősebb erdészeti termőhelyismeretani részlege, e területen dolgozó kutatóink ma az európai élvonalat alkotják, s ők mind az Ő tanítványai, mind az Ő követői.

Megérhette MAGYAR PÁL, hogy az alföldfásítás, amely ügyének egész életét szentelte, úgyszólván a szeme előtt a gyakorlatban megvalósult. A kietlen szikes pusztákat, szélhordta homokbuckákat, amelyeknek növénytársulásait, mint fiatal erdőmérnök-kutató kezdte tanulmányozni, ma erdősávok, fasorok díszítik, erők, ligetek borítják.

Az Alföld erdősültsége életében megduplázódott. Ma már az iskolai tankönyveket, amelyekből a gyerekek azt tanulják, hogy Magyarország erdőben, fában szegény ország, át kellene íratni. Magyarországnak ma már számottevő erdőterülete van, s a századforduló tájára elérhetjük, hogy a lombosfaexport bevétele fedezi a fenyőimport árat. A telepítendő sok százezer ha új erdő és fásítás MAGYAR PÁL-ra is fog emlékeztetni, ezek létesítésének ökológiai alapjait Ő rakta le.

Megérhette MAGYAR PÁL, hogy az Erdészeti Tudományos Intézet, amelyet a háborús években mint igazgató vezetett, s amelynek akkor mindössze három alkalmazottja volt, 400 fős intézetté növekedett, s a FAO szakértők legutóbb tett megállapítása szerint ma a világ legjobb nyolc erdészeti intézete közé tartozik.

Ezeket az eredményeket felsorolva rajzolódik ki előttünk igazában MAGYAR PÁL életútja, eredményekben rendkívül gazdag munkássága, s úgy áll Ő előttünk, mint a hazai erdészeti tudomány egyik legkiválóbb művelője.

Ha összegezni próbáljuk MAGYAR PÁL szerepét a hazai erdészettudományban, elsősorban a hazai erdészeti ökológia megalapozójának és mindmáig legkiemelkedőbb művelőjének nevezhetjük. Ennek a jelentősége különösen kiemelkedő ma, amikor az ökológia s az ökoszisztémák az érdeklődés előterébe kerültek. MAGYAR PÁL megoldotta az alföldi szikesek és homokok fásításának ökológiai alapkérdéseit. Később, mint az erdőművelés professzora, ökológiai alapon oktatta ezt a szakmánkban olyannyira fontos tantárgyat. Ezért írjuk a szobor alapzatára:

»Az erdészeti ökológia megalapítója«

A püspökladányi kísérleti állomáson ma 400 hektárnál több kísérleti terület, a gyakorlati tevékenység számára min-tál szolgáló erők, fásítások a bizony-

ságai annak a sok nehézséget leküzdő, eredményes tudományos munkának, amelyet MAGYAR PÁL alapozott meg, és amelyet az őt követő kutatók ezek-

ről az alapokról kiindulva igyekeztek és igyekeznek tovább fejleszteni és teljessé tenni. 1924 őszén, MAGYAR PÁL püspökladányi tevékenysége kezdetén a mai „oázis” helyén teljesen fátlan pusztaság terült el. Sivár, haszontalan terület volt ez. Akkori helyzetének jellemzésére mondta el MAGYAR PÁL a területtulajdonos közalapítvány püspökladányi jószágigazgatójának a talán csodálkozó, talán gyanakvó kérdését, amelyet az első találkozásuk alkalmával szegezett neki, hogy „mifélett követett el, kedves öcsém, hogy ide, erre a munkára ítélték?”. MAGYAR PÁL és az általa rendszerezett szikes fásítási kutatások csattanó választ adtak e jellemzően kishitű, bizalmatlan kérdésre. Ma már mintegy 30 ezer hektárnyi az az erdősítés és fásítás, amely a püspökladányi kutatási eredmények gyakorlati alkalmazásával létesült, a szoboravató ünnepséget követően pedig az állomásigazgató a résztvevőknek azt

az immár 22 éves arborétumot mutathatta be — első alkalommal —, amely a maga közel ezer fa- és cserjeféleségével valóban az oázis-teremtés lehetőségének, az embert szolgáló tudományos környezetfejlesztésnek fél évszázaddal ezelőtt még elképzelhetetlen bizonyítékát és lehetőségét tárja a látogató elé.

Az ERTI Tiszántúli Kísérleti Állomásának munkatársai számára ezek az emlékművek jelképei az elkötelezettségnek: a nagy elődök példamutatását hűen kell követni a tudományos igényesség, a hivatástudat, a szakma szeretete és a fáradságot nem ismerő munkálkodás terén! Így ápolhatjuk leginkább méltóan DR. MAGYAR PÁL emlékét, akik magunk is, és talán mindenekelőtt mi itt, a tanítványai, szellemi hagyatékának pedig elkötelezett örökösei vagyunk.

DR. TÓTH BÉLA

Populus deltoides cv. virginiana de Frignicourt nyár klónról számol be részletesen Venceszlav Fakirov a *Gorsko Stopanstvo* 1975. februári számában (*Edna polezna topola*, 33—35. old.). A régi nemes nyárok közül is előfordul néhány klón, amely viszonylag jó növekedést ad és amellettt egyéb kedvező tulajdonságokkal rendelkezik. Ilyen pl. a *P. deltoides cv. virginiana de Frignicourt*. Szinonimái: *P. delt. cv. virginiana de Frignicourt*, *P. marilandica Opocenas*, *P. regenerata erecta*, *P. virginiana cetate* Franciaországból származik, nőivarú. Törzse enyhén görbe, koronája széles, ágai vékonyak, vízszintes ágállásúak, és örvösen helyezkednek el. Kérge különösen a törzs alsó szakaszán durva, parás, hosszanti barázdákkal ellátott. Korábban fakad mint a *P. regenerata*, ilyenkor a levélzetnek színe világos zöld. Lombhullása pedig későbbben következik be, az óriás nyáréval egyezik meg. Jól alkalmazkodik mind a sovány, sekély termőhelyekhez, mind a lecsapoltt mocsári talajokhoz. Franciaországban a cellulóze iparban nagyon értékelik. Tág hálózatban 15 éves korban 36 cm mellmagassági átmérőt ér el. A Vineuil-i populétumban 9—10 éves korban 3,3 cm átlag vastagsági növekedést mutat és közvetlenül az I—214 klónt követi. Csehszlovákiában — túlnyomó részben a Duna öntés talaján — nagyon sűrű hálózatban fordul elő. A nyárasoknak 14⁰/₀-át képviseli. Cellulóze tartalma 61⁰/₀ (óriás nyár és korai nyár 58—61⁰/₀, I—214 48⁰/₀). A Dunaszérdahelyi Erdőgazdaság területén 5 × 5 m hálózattal kísérleti nyáras 16 éves korban a következő eredményt adta: mellmagassági átmérő, illetve magasság: *P. virginiana de Frignicourt* 32,9 cm, illetve 21,0 m; *P. regenerata* 28,4 cm, 19,7 m; *P. robusta* 5—7 cm, 21,0 m. Fatermésben közvetlenül az I—214 nyár után következnek. Romániában az egész Duna szakaszon megtalálható. Cellulóze tartalma itt 53⁰/₀, szemben az óriás- és kései nyárral, amelyek cellulóze tartalma 50—52⁰/₀. Bulgáriában az egész Duna menti szakaszon megtalálható elsősorban elegyfaként mint a korai nyár a regenerata nyár között nagyon sűrű hálózatban (1,5 × 1,5 m, 2,5 × 2,5 m). Lombfakadása 5—7 nappal előbb, lombhullása pedig 1—2 héttel később következik be, mint a *regenerata* esetében. A vegetációs időtartama ugyanannyi, mint az óriás nyáré, azaz fiatal állományoknál 198 nap, idősebbeknél 193 nap. Mellmagassági átmérője 25 éves korban 28,8 cm, a *regenerata* nyáré pedig 24,0 cm. Fatermés szempontjából ugyancsak az I—124 után következnek. A *P. delt. virginiana de Frignicourt* kard alakú törzse miatt, sűrű hálózatban inkább apró választékok (papír-cellulóze fa, farostfa) természetésére alkalmas.

(Ref.: dr. Simon M.)